

Nya regler för arbetskraftsinvandring

Till Socialförsäkringsutskottet

Socialförsäkringsutskottet har den 3 juni 2008 beslutat att bereda arbetsmarknadsutskottet tillfälle att avge ett yttrande över proposition 2007/08:147 *Nya regler för arbetskraftsinvandring* och följdmotioner, allt i de delar som berör arbetsmarknadsutskottets beredningsområde. Motionerna är 2007/08:Sf28 (s) och 2007/08:Sf27 (v).

Arbetsmarknadsutskottets yttrande inriktas främst på propositionens förslag att den s.k. myndighetsbaserade arbetsmarknadsprövningen ska upphöra och på frågor som har samband med detta.

Propositionen

Propositionen innehåller förslag om ändringar av utlänningslagen (2005:716). Förslagen syftar till att underlätta rekryteringen av arbetskraft från tredjeland genom ett effektivare och mer flexibelt system för arbetskraftsinvandring. Den nuvarande ordningen för prövning av om det finns behov av att rekrytera arbetskraft från tredjeland, den s.k. myndighetsbaserade arbetsmarknadsprövningen, upphör. Arbetsgivarens bedömning av behovet av en sådan rekrytering ska vara utgångspunkten vid handläggningen av ärenden om uppehålls- och arbetstillstånd. Tillståndstiderna för tidsbegränsade arbetstillstånd förlängs, och ett tidsbegränsat arbetstillstånd ska kunna leda till ett permanent uppehållstillstånd.

Ändringarna i utlänningslagen föreslås träda i kraft den 15 december 2008. Inga övergångsbestämmelser föreslås.

Handläggning av ansökningar om arbetstillstånd

Den myndighetsbaserade prövningen av om det finns en brist på efterfrågad arbetskraft utförs i dag av Arbetsförmedlingen. I anslutning till detta görs även en kontroll av att anställningsvillkoren inte är sämre än de villkor som följer av svenska kollektivavtal eller vad som är praxis inom yrket eller branschen. Den berörda arbetstagarorganisationen ska av arbets-

givaren ha getts tillfälle att yttra sig om arbetsvillkoren. Organisationen ska yttra sig över sådana villkor som är väsentliga för bedömningen av ärenden om arbetstillstånd.

Med hänvisning till att det är den enskilde arbetsgivaren som har bäst kunskap om vilka rekryteringsbehov som föreligger i den egna verksamheten anser regeringen att den nuvarande ordningen är otillfredsställande. Arbetsgivarens egen bedömning av om det finns ett behov av att rekrytera från tredjeländ bör vara utgångspunkten. Enligt propositionen bör staten även fortsättningsvis ansvara för att en arbetsmarknadsprövning görs i bemärkelsen att det s.k. gemenskapsföreträdet respekteras, dvs. att det egna landets befolkning samt befolkningen i EU/EES-staterna och i Schweiz ska ha företräde till befintliga arbetstillfällen inom landet. Staten ska även garantera att de erbjudna villkoren avseende lön, försäkringsskydd och övriga anställningsvillkor lägst ska motsvara vad som gäller för arbetstagare som redan är bosatta i landet. På detta sätt säkerställs en sund konkurrens om arbetstillfällena på arbetsmarknaden. Uppgiften att kontrollera att gemenskapsföreträdet respekteras förs över från Arbetsförmedlingen till Migrationsverket. Detsamma gäller uppgiften att hämta in synpunkter från arbetstagarorganisationer om lön m.m. i de fall arbetsgivaren inte gjort detta.

Motionerna

Såväl Socialdemokraterna som Vänsterpartiet yrkar avslag på propositionen. *Socialdemokraterna* framför i motion 2007/08:Sf28 att det är bra och önskvärt att människor vill komma till Sverige för att arbeta. Arbetskraftsinvandring fyller enligt motionen ett behov av personal som inte kan tillgodoses på annat sätt och bidrar till att svenska företag utvecklas. Partiet välkomnar flera av de regeringsförslag som grundas på den parlamentariska s.k. KAKI-utredningen (SOU 2006:87), vilken tillsattes av den tidigare socialdemokratiska regeringen. Samtidigt konstateras att propositionen innebär avsteg från en brett förankrad överenskommelse. Som grund för avslagsyrkandet framförs följande (yrkande 1). Ett grundläggande krav för att få arbetstillstånd i Sverige ska vara att arbetsgivaren erbjuder löner, anställningsvillkor, försäkringsskydd och övriga villkor som ligger på samma nivå för vad som gäller i yrket eller i branschen i Sverige. Dessa förutsättningar regleras vanligtvis genom kollektivavtal som tecknas mellan parterna på arbetsmarknaden. Propositionen innebär att parterna inte längre ges ett ömsesidigt och reellt inflytande över formerna för arbetskraftsinvandring. Det är de fackliga organisationerna som har bäst kunskap om löner och anställningsvillkor och som därför är bäst skickade att avgöra om villkoren lever upp till de krav som ställs. Regeringens förslag innebär dessutom att det endast är arbetsgivarens behov av arbetskraft som blir styrande. Hur rekryteringsläget i hela landet ser ut kan enligt Socialdemokraterna knappast en enskild arbetsgivare känna till. Det blir en risk för

undanträngning av personer här i landet som står till arbetsmarknadens förfogande. Någon form av offentlig prövning av behoven och rimligheten i företagens anställningar av arbetskraft behövs. Regeringen måste noga redovisa hur den ska förhindra att regelverket missbrukas av oseriösa arbetsgivare. Socialdemokraterna uttrycker tveksamhet i frågan om ansvaret för bevakningen av anställningsvillkor bör ligga hos Migrationsverket. Partiet föreslår ett tillkännagivande till regeringen om utvecklingen av politiken och om KAKI-utredningen (yrkande 2).

Vänsterpartiet framför i motion 2007/08:Sf27 yrkande 1 att partiet sedan länge förespråkat ökade möjligheter till arbetskraftsinvandring även för personer utanför EU/EES-området. En ökad arbetskraftsinvandring ställer dock krav på garantier för att den som invandrar inte utnyttjas och att arbets- och anställningsvillkor är desamma som för andra på den svenska arbetsmarknaden, oavsett nationalitet och etnisk bakgrund. Detta innebär krav på stärkta kollektivavtal och fackligt inflytande. Regeringens förslag innebär tvärtom att det fackliga inflytandet minskar när det gäller kontrollen av lönenivåer, arbetsförhållanden och andra villkor på arbetsmarknaden. Om arbetsgivarna själva får bestämma behovet av arbetskraft utan att behöva ta hänsyn till om kompetensen finns i landet blir det en uppenbar risk att personer som invandrar som arbetskraft hamnar i underläge och inte ges möjlighet att tillvarata sina intressen. Det är absolut nödvändigt att såväl definitionen som bedömningen av brist görs opartiskt och objektivt, vilket bäst garanteras av en myndighet. Det är också av mycket stor vikt att arbetsmarknadens parter ges tillfälle att yttra sig i bristfrågan med hänsyn till sin kunskap om läget på både enskilda arbetsplatser och arbetsmarknaden i stort. Att det tillfälliga uppehållstillståndet ska vara knutet till en anställning hos en enskild arbetsgivare innebär att personen hamnar i en mycket stark beroendeställning. Propositionens förslag tillsammans med den övriga regeringspolitiken innebär risk för att lönerna dumpas och de sociala villkoren urholkas. Framväxten av en otrygg låglönemarknad i den privata tjänstesektorn stimuleras. Vänsterpartiet yrkar att regeringen återkommer med ett förslag till ny utformning av utökade regler för arbetskraftsinvandring (yrkande 2) och, vid avslag på yrkandena 1 och 2, att regeringen återkommer med förslag om övergångsregler avseende asylsökande och papperslösa möjligheter att ansöka om uppehållstillstånd av arbetsmarknadsskäl (yrkande 3).

Utskottets överväganden

Det finns flera skäl till generösare regler för arbetskraftsinvandring till Sverige. Allt färre i arbetsför ålder ska försörja allt fler äldre. Genom en ökad arbetskraftsinvandring kan den ökade försörjningskvoten till följd av en åldrande befolkning lindras och en framtida arbetskraftsbrist undvikas. Ett ökat arbetskraftsutbud är en mycket viktig faktor för att öka den ekonomiska tillväxten. Med fler personer i arbetsför ålder blir förutsättningarna att upprätthålla välfärden bättre. Ett nytt, mer flexibelt regelverk för arbetskraftsinvandring kan också underlätta för både arbetsgivare och arbetstagarare på en rörlig global arbetsmarknad. Arbetsgivare får ökade möjligheterna att rekrytera personer med rätt kompetens. Intresset hos arbetstagarare för att komma till Sverige och arbeta kan lättare tillgodoses.

En del i ett effektivare och mer flexibelt system för arbetskraftsinvandring är att större tonvikt läggs vid hur den enskilde arbetsgivaren bedömer rekryteringsbehovet inom den egna verksamheten. Den föreslagna ordningen, där den enskilda arbetsgivaren och inte en myndighet avgör om det finns ett behov av att rekrytera från tredjeland, innebär att arbetsgivarens kompetensbehov bättre och snabbare kan tillgodoses. Utskottet kan inte dela de farhågor för undanträngning av inhemsk arbetskraft som framförs i motionerna. I likhet med vad som anförs i propositionen är det ur arbetsgivarens perspektiv i regel betydligt enklare att rekrytera någon från Sverige än från tredjeland, förutsatt att rätt kompetens finns inom landet.

Det är mycket angeläget att en förutsättning för arbetstillstånd ska vara att utlänningen kan försörja sig på den anställning som erbjudits. Utskottet noterar att detta ska framgå direkt av den föreslagna lagtexten. Detta är dock inte tillräckligt. Det nya regelverket får inte underlätta för oseriösa arbetsgivare att hitta arbetskraft genom att erbjuda arbetsvillkor som är sämre än dem som gäller för arbetstagarare bosatta i Sverige. Utskottet ser därför med tillfredsställelse på att det, också i lagtexten, ska anges att lönen, försäkringsskyddet och övriga anställningsvillkor inte får vara sämre än de villkor som följer av svenska kollektivavtal eller praxis inom yrket eller branschen. I det föreslagna systemet ska Migrationsverket kontrollera att arbetstagarorganisationerna har fått tillfälle att yttra sig om ansökningar om uppehålls- och arbetstillstånd. Utskottet vill understryka att dessa yttranden ska anses vara av stor betydelse i verkets beslutsunderlag. Utskottet vill i sammanhanget också uppmärksamma det förberedelsearbete som pågår i Migrationsverket, och som en representant för verket redogjorde för vid socialförsäkringsutskottets utfrågning i september. Det framgick att ett samarbete inletts med de centrala parterna på arbetsmarknaden i frågan om hur de arbetstagarorganisationer som berörs ska kunna yttra sig över anställningsvillkoren, vilka krav som är rimliga att ställa på

arbetsgivarna i ansökningsprocessen och inte minst vilken information och vilket IT-stöd som arbetsgivarna behöver för att tillgodose de krav som Migrationsverket har för att handlägga ärendena snabbt och effektivt.

Det tidsbegränsade arbetstillståndet ska kopplas till ett visst slag av arbete och en viss arbetsgivare under de två första åren. Med anledning av det som sägs i Vänsterpartiets motion om att arbetstagaren därmed riskerar att hamna i ett underläge vill utskottet hänvisa till att denna situation uppmärksammas i propositionen. Om en arbetstagare skulle bli arbetslös i Sverige under tillståndsperioden är det möjligt att söka nytt arbete i upp till tre månader. Utskottet delar regeringens bedömning att kopplingen till visst arbete och viss arbetsgivare inte ska behöva medföra ett för starkt beroendeförhållande.

Sammanfattningsvis är det arbetsmarknadsutskottets uppfattning att det finns starka skäl att ställa sig positiv till de nya reglerna för arbetskraftsinvandring. Utskottet noterar med tillfredsställelse att regeringen kommer att följa upp och utvärdera konsekvenserna vad avser efterfrågan på arbets- och uppehållstillstånd och utvecklingen hos berörda myndigheter.

Med hänsyn till vad som anförts anser arbetsmarknadsutskottet att socialförsäkringsutskottet bör tillstyrka propositionen och avstyrka motionerna 2007/08:Sf28 och 2007/08:Sf27, allt i de delar som berörts ovan.

Stockholm den 16 oktober 2008

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Hillevi Engström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Hillevi Engström (m), Berit Högman (s), Tomas Tobé (m), Sylvia Lindgren (s), Elisabeth Svantesson (m), Annika Qarlsson (c), Lars Lilja (s), Luciano Astudillo (s), Désirée Pethrus Engström (kd), Anna König Jerlmyr (m), Josefin Brink (v), Ann-Christin Ahlberg (s), Hans Backman (fp), Ulf Holm (mp), Sven Yngve Persson (m), Jennie Nilsson (s) och Tina Acketoft (fp).

Avvikande meningar

Avvikande mening (s, v)

Berit Högman (s), Sylvia Lindgren (s), Lars Lilja (s), Luciano Astudillo (s), Josefin Brink (v), Ann-Christin Ahlberg (s) och Jennie Nilsson (s) anför:

Arbetskraftsinvandring skapar nya förutsättningar, men också nya utmaningar. De positiva effekterna utgörs av ökade kontaktytor men också kompetensöverföring mellan individer och nationer. En väl fungerande arbetskraftsinvandring är viktig för svensk ekonomi och arbetsmarknad. Den ger ökade förutsättningar för att hantera arbetskraftsbrist inom olika branscher, bidra med nya kunskaper och utvidga vårt globala kontaktnät.

Arbetskraftsinvandring förutsätter bibehållen ordning och reda på arbetsmarknaden, med respekt för gällande villkor och kollektivavtal. Ett självklart och grundläggande krav för arbetsstillstånd är att löner, anställningsvillkor, försäkringsskydd och övriga arbetsvillkor ligger på samma nivå som för yrket eller branschen i Sverige. Om inte det kravet möts, finns risk för att människor utnyttjas på arbetsmarknaden och att lönerna dumpas. I Sverige är det de fackliga organisationerna som har bäst kunskap om löner och anställningsvillkor. Det är därför viktigt att de ges reella möjligheter att yttra sig om och bevaka att löner och anställningsvillkor följs.

När vi välkomnar människor till Sverige, har vi också ansvar för att göra vad vi kan för att förhindra att de utnyttjas eller far illa. Arbetskraftsinvandring får aldrig bli ett sätt att kringgå lagar och regler för att konkurrera med dumpade villkor.

För att stärka migranternas position behövs någon form av prövning av rimligheten i företagets anställningsvillkor. De fackliga organisationernas möjligheter att medverka vid bedömning av behovet av arbetskraftsinvandring liksom bevakande av anställningstryggheten måste här särskilt beaktas. Lönedumpning eller anställningar med försämrade anställningstrygghet eller otryggt försäkringsskydd måste förhindras. Regeringen måste säkerställa att det görs en verklig prövning av arbetsgivaren. Vi menar att Arbetsförmedlingen är den myndighet som har bäst förutsättning att sköta den uppgiften.